

Terezínská iniciativa 110

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

květen 2022

*Jiří Štrébl při čtení jmen židovských obětí
holocaustu na Jom ha-Šoa
v Pinkasově synagoze v Praze*

Foto: Michal Stránský

Zabudnúť znamená nechať ich znova zomrieť

mistran + TZ Památníku Tereziín, foto Radim Nytl

Pod tímto názvem se v Tereziíně 29. března uskutečnil pietní den u příležitosti 80. výročí deportací židů ze Slovenska. Ze strany někdejší Slovenské republiky a ze strany jejího tehdejšího prezidenta Jozeфа Tisa to byla podaná ruka zlu, která ve skutečnosti znamenala fyzické zničení židů na Slovensku.

První vlny deportací do Osvětimi byly zahájeny v březnu 1942, o tři roky později, v březnu 1945, pak byl vypravený z území Slovenska poslední transport, a to 31. března z koncentračního tábora v Seredi, který dojel právě do Tereziína. Ve vytištěném programu Slovenského institutu v Praze se doslova píše: „*Je to temná minulosť, ktorá sa nedá zmeniť. Nemožno však na ňu zabudnúť, treba sa k nej otvorene priznávať a pokúšať sa s tým vyrovnávať aspoň neustálym pripomínaním, aby sa nič podobné už nikdy nezopakovalo.*“

Připomínku inicioval Slovenský institut v Praze, ve spolupráci s Památníkem Tereziín, pod patronací velvyslance Slovenské republiky v ČR Rastislava Káčera a velvyslankyně Státu Izrael v ČR Anny Azari, která také využila cesty do Tereziína k návštěvě Muzea ghetta Památníku Tereziín.

Záštitu nad akcí převzal předseda Federace židovských obcí v ČR Petr Papoušek.

Úvodní projev přednesl ředitel Památníku Tereziín Jan Roubínek, dále promluvili velvyslanec Slovenské republiky v ČR Rastislav Káčer, velvyslankyně Státu Izrael v České republice Anna Azari a Ján Hlavinka, vědecký pracovník Historického ústavu Slovenské akademie věd. Na závěr se pomodlil El male rachamim rabín Karol E. Sidon.

Dopolední část programu byla zaměřena na mládež, k níž promluvil v kinosále Muzea ghetta přeživší tereziínské ghetto a tam také narozený Fedor Gál, o němž byl také dokument, který besedu s ním uvedl.

Večerní pietní setkání se konalo v nově zrekonstruovaném tzv. Wieserově domě za účasti několika desítek členů zastupitelských sborů v ČR v čele s velvyslanci

Jan Roubínek

Rastislav Káčer

Ján Hlavinka

Anna Azari

O hudební doprovod se postaralo muzikantské trio

Zuzana Onufráková-Zlatohlávková

Slovenské republiky a Státu Izrael v ČR a dalších vzácných hostů.

O hudební doprovod se postaralo muzikantské trio Peter Györi, Robert Fischmann a Annamaria d'Almeida. Zuzana Onufráková-Zlatohlávková, herečka Švandova divadla v Praze (rodačka z Prešova) předvedla velmi dojemné monology z inscenace Šoa stejnojmenného divadla.

Delegace Terezínské iniciativy

Terezínská iniciativa vyslala na tuto pietní akci delegaci – Eva Benešová, Eva Pokorná, Věra Semerádová a Michal Stránský.

Děkujeme Slovenskému institutu v Praze za zorganizování a městu Terezín za umožnění využít nádherný prostor Wieserova domu, a samozřejmě také v neposlední řadě všem účastníkům této velmi vydařené akce.

FEDERACE
ŽIDOVSKÝCH OBCÍ
V ČESKÉ REPUBLICCE

Velvyslanectví
Státu Izrael

VELVYSLANECTVO
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V PRAHE

Odhalení pamětní desky rakouským obětem židovského ghetta v Terezíně

Tisková zpráva Památníku Terezín, foto Radim Nytl

8. března 2022 byla v terezínském kolumbáriu odhalena pamětní deska na památku rakouských obětí terezínského ghetta. Desku odhalil v rámci své oficiální návštěvy ČR předseda Národní rady rakouského parlamentu Wolfgang Sobotka.

Markéta Pekarová Adamová a Wolfgang Sobotka

Předseda Národní rady Parlamentu Rakouské republiky Wolfgang Sobotka se spolu s předsedkyní Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Markétou Pekarovou Adamovou a ředitelem Památníku Terezín Janem Roubínkem zúčastnili slavnostního odhalení pamětní desky věnované památce

rakouských Židů deportovaných během 2. světové války do židovského ghetta Terezín.

Událost se uskutečnila v úterý 8. března dopoledne v Kolumbáriu Památníku Terezín. Oba hlavní hosté spolu s velvyslankyní Rakouské republiky v ČR Bettinou Kirnbauer, předsedkyní Spolku Rakušanů v ČR Andreou Sykora a ředitelem Památníku Terezín Janem Roubínkem přednesli na místě proslov, k nově odhalené pamětní desce položili květiny a připojili svůj podpis do místní pamětní knihy.

Paní předsedkyně Markéta Pekarová Adamová při této příležitosti pronesla i tato slova: „Dnes snad víc než dříve, je nutné připomínat si temnou historii a scházet se na místech jako je Terezín, abychom si připomněli, že svou vlastní minulost stále žijeme. Není to bohužel tak, že nenávisť a totalita jsou mrtvé. Stačí chvilka nepozornosti a stanou se součástí našich životů. Braňme se tomu a podporujme všechny, kteří v tom budou bránit s námi.“

Kulturou proti antisemitismu – 10. dubna 2022

Těšili jsme se, že konečně, po přestávce zaviněné pandemií, kdy se tato akce dva roky konala jenom on-line, bude vše jako dřív. Skoro se to povedlo, i když některé části programu bohužel odpadly. Ale tradiční průvod byl – i přes studené počasí přišlo dost účastníků. Včetně skupiny německých studentů, kteří již v minulých letech přijížděli na tuto akci rozšířenou o pondělní návštěvu Terezína, často za doprovodu pamětníka.

Začátek na Kafkově náměstí ohlásilo trubení šofarů a po přivítání a modlitbě „Ose šalom“ se průvod vydal obvyklou trasou. Za zvučným hlasem kantora Michala Foršta, zpívajícího hebrejské písně, došel průvod s transparenty a s vlajícími českými a izraelskými vlajkami na náměstí Jana Palacha, leč očekávané taneční vystoupení se nekonalo – možná se pořadatelům zželelo tanečníků v lehkých úborech? A tak po krátkém zastavení, při němž zazněla připomínka Spravedlivých mezi národy, pokračoval průvod do Valdštejnské zahrady.

Program tam opět zahájil Michal Foršt modlitbou, poté přivítal účastníky jménem Senátu PČR jeho první místopředseda Mgr. Jiří Růžička. Právě v tu chvíli, kdy přistoupil k mikrofonu, začalo pršet a chvílemi padaly i drobné kroupy, nikdo však neutíkal. Pan senátor s úsměvem pochválil publikum, že je vidět, že jsme lidi nejen do pěkného počasí, ale i do nepohody. Potom však jeho proslov přešel na vážnou notu: připomněl, že evropská kultura stojí na židovsko-křesťanských kořenech a zdůraznil morální hodnoty této kultury. Během své promluvy vzpomněl i na svou loňskou návštěvu památníku v Babím Jaru u příležitosti 80. výročí hromadné vraždy 33 000 židovských obětí – a na letošní barbarské ostřelování v okolí památníku ruskými agresory, jimž není cenný ani lidský život, ani památka mrtvých.

Poté vystoupila velvyslankyně Státu Izrael paní Anna Azari, která krátkým proslovem proneseným v češtině oslovila shromáždění a mj. řekla, že to, jak krivě lze někoho obviňovat, zná Izrael dobře, něco podobného ale dělá i Vladimír Putin, když jako záminku k rozpoutání války a k invazi na Ukrajinu uvádí snahu o denacifikaci.

Jak už je po všechna léta tradicí, došlo i na vystoupení pamětníka holocaustu – letos to byla pamětnice, izraelská občanka z Aškelonu, Eva

foto: P. M.

Jiří Růžička, foto: J. S.

Erbenová, roz Löwidtová (její tři knihy – Sen, Vyprávěj, mámo, jak to bylo a Životy Evy L. – byly vydány v ČR). Člověk, který viděl její pohyby, slyšel její energickou řeč, z níž zaznívala hrdosť na Izrael, by neuvěřil, že této ženě, která prožila tolik zlého a těžkého, je 92 let. Je ale velká škoda, že pro nemoc Jana Potměšila, jinak vždy věrného a svým emotivním přednesem textů významného účastníka programu, odpadlo připravené čtení úryvků z její nesmírně zajímavé vzpomínkové knihy.

Jen moderátorka Veronika Sedláčková v rámci interview stručně nastínila její osud, do nějž tak obětavě zasáhli čeští zachránci Jahnovi z Postřekova, díky nimž se Eva dožila konce války. Také oni patří ke Spravedlivým mezi národy.

Proslov Dr. Mojmir Kalluse, předsedy ICEJ, byl velice výstižný a uvádíme ho v plném znění na protější straně.

Pořad doprovázela a svižnou hudební „tečkou“ uzavřela turnovská kapela Mackie Messer Klezmer Band – s úžasnou vervou a citem pro židovskou hudbu. I když dost dobře nechápu jejich název, spojující postavu z Žebřácké opery s východoevropskou židovskou klezmer hudbou, jejich interpretace však opravdu dovedla vzít za srdce, i rozhýbat zimou trochu ztuhlé tělo.

Tak doufejme, že napřesrok, ve 20. roce konání této akce, se zase ve zdraví sejdeme a že to nebude jen pro „lidi do nepohody“. A hlavně, že snad do té doby už se nebude lidem do myšlenek neustále vkrádat srovnávání toho, co bylo kdysi a co se děje nyní.

**Michaela Vidláková,
foto: Petr Matucha
a Jaroslav Sloboda**

Projev Mojžíra Kalluse, předsedy ICEJ:

Vážená paní velvyslankyně, pane místopředsedo, paní předsedkyně, dámy a pánové – začnu citátem:

Ne jeden povstal proti nám, aby nás zničil, ale povstávají proti nám v každém pokolení, aby nás zničili, ale Hospodin nás zachraňuje z jejich rukou.

Tato věta zazní příští pátek ve všech možných jazycích v židovských rodinách po celém světě, když zasednou ke svátečnímu sederovému stolu a zahájí oslavu svátku pesach. Vyjadřuje staletou zkušenost židovského národa. Je smutnou ilustrací, že jen v posledních týdnech povstali palestínští teroristé a zabili třináct izraelských civilistů.

Židé nejsou jediní, kdo zažívají utrpení, jak dnes tragicky vidíme na Ukrajině, ale i na mnoha jiných místech, kde zuří konflikty. Jedinečné je ale to, jak se svou zkušeností zacházejí. Židovský národ ví, že se nemá zapomínat, a vytvořil kulturu vzpomínání, která má univerzální platnost: všichni se z ní můžeme poučit. Proto také jsme nazvali toto shromáždění „všichni jsme lidé“.

„Pamatuj“ je důležité slovo v Bibli, která formovala židovskou kulturu. Jeden z biblických příkazů zní: „Pamatuj, co ti učinil Amalek“ – Amalek reprezentuje brutální barbarské vraždění civilistů – žen a dětí, starých a nemocných. Židovský národ si pamatuje, že se občas vynoří zlo, kterému je třeba odporovat. Evropa se v těchto týdnech hořce probouzí z iluze, že nepřátelé neexistují a že všechno se dá vyřešit dohodou nebo penězi. Stát Izrael je od svého založení vystaven nevyprovokované agresi, nesmiřitelné nenávisti, je bombardován raketami i lživou propagandou. Jeho zkušenost je náhle relevantní i v Evropě. Nezapomínejme na to, až zase bude někdo kritizovat Izrael za to, že brání své občany.

Dnes si připomínáme oběti šoa. Izrael vytvořil brzy po svém založení unikátní instituci – památník Jad Va-šem v Jeruzalémě, který se věnuje vzpomínce i dokumentaci. Tak jako

Mojžír Kallus, foto: P. M.

Eva Erbenová a Veronika Sedláčková, foto: P. M.

nacisté dělali z lidí čísla, Jad Va-šem vrací číslům jména. V jeho archivech jsou miliony listů svědectví dokumentujících konkrétní lidské osudy. Je to připomínka nám všem, že na každém záleží, každý lidský život má nekonečnou hodnotu.

Jad Va-šem dokumentuje také zločiny a jejich pachatele. I to je důležitá součást toho, jak se vypořádat s tragédií. Viníci mají být pojmenováni a pokud možno postaveni před soud.

A Jad Va-šem dokumentuje také hrdinské činy lidí, kteří nemuseli, a přesto riskovali svůj život, aby zachránili Židy. Stát Izrael jim uděluje vyznamenání „Spravedliví mezi národy“. Oceňuje veřejně každého zachránce v duchu známého talmudického výroku, že: „Kdo zachrání jeden život, jako by zachránil celý svět.“ Z příběhů těchto lidí vidíme, jak vypadá hrdinství: často jsou to obyčejné činy slušnosti v neobyčejné, kruté době. Tito lidé se zpravidla za hrdiny nepovažují a říkají, že by totéž na jejich místě udělal každý.

Všechny tyto poznatky jsou vysoce aktuální i v dnešní době. Válka na Ukrajině jednoho dne skončí, ale my nesmíme zapomenout. Viníci musí být pojmenováni, jejich zločiny zdokumentovány a odsouzeny. Musíme být schopni se bránit. Potřebným je třeba pomáhat, i když pomine první spontánní vlna solidarity a obětavosti. Je to věc postoje, který by neměl vyvanout. Věřím, že současná krize je příležitostí, abychom se poučili a případně některé své postoje změnili.

Britský spisovatel C. S. Lewis napsal v době druhé světové války úvahu, v níž se vypořádával s nastalou mimořádnou dobou. Píše, že válka nevytváří žádnou novou situaci: prostě jen vyostřuje trvalou lidskou situaci tak, že ji už nemůžeme déle ignorovat. Válka (či jiná soužení, která mohou proměnit náš život tak či onak v trosky), nám připomínají to, na co máme v „klidnějších“ dobách sklon zapomínat, ale co je pravdou i tenkrát. Že existuje zlo, že se mu musíme bránit, a že záleží na tom, jakou stopu v životě svými rozhodnutí zanecháme.

Naše každoroční připomínka genocidy evropského židovstva slouží tomu, abychom i v klidnějších dobách na tuto pravdu nezapomínali. Stát Izrael je lakmusovým papírkem, který indikuje stav lidstva. Když čelí nenávisti a lžím, potřebuje naši podporu a solidaritu. Jsem hrdý na to, že vloni v květnu, když tisíce raket z Gazy zasypaly izraelská města, vlály na radnicích mnoha českých měst izraelské vlajky, podobně jako dnes vidíme jako výraz solidarity vlajky ukrajinské.

Když tady každý rok mluvíme o tom, jak přibývá antisemitských projevů, vyzýváme tím k jasným a rozhodným postojům. Možná nám dnešní doba pomůže vidět věci zřetelněji. Rozlišujeme mezi příčinou a následkem, mezi útokem a obranou. Zkoumejme zdroje. Nedělejme si iluze, že existují snadná řešení. Pokusy napadnout židovský stát vojensky i slovně budou pokračovat. Přesto má postoj každého z nás význam.

Zakončím citátem jednoho dosti známého Žida:

Všechno zkoumejte, dobrého se držte, zlého se chraňte v každé podobě.

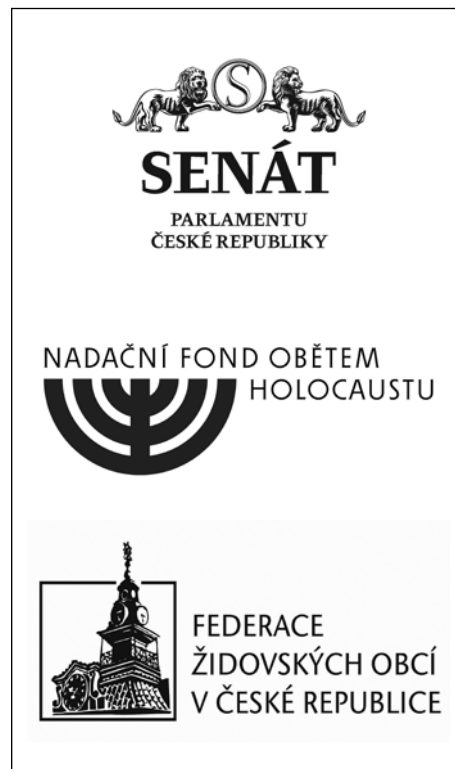
Jom ha-Šoa ve ha-gvura v Senátu Parlamentu České republiky

Slavnostní setkání u příležitosti vzpomínky na oběti povstání ve varšavském ghettu v roce 1943

Michal Stránský, foto Jindřich Buxbaum

Vzpomínkové setkání se uskutečnilo v Hlavním sále Valdštejnského paláce ve středu 27. dubna. Na setkání pozval přeživší holocaust v České republice a mnoho dalších hostů, mezi nimiž nechyběla ani velvyslankyně Státu Izrael Anna Azari a její doprovod, místopředseda Senátu Parlamentu ČR Jiří Oberfalzer, představitelé Nadačního fondu obětem holocaustu a Federace židovských obcí v České republice.

Jom ha-Šoa ve ha-gvura (Den památky na šoa a hrdinství) je den připomínky šesti milionů Židů, kteří byli zavražděni během holocaustu. Datum (podle židovského kalendáře 27. nisan) je připomínkou vypuknutí povstání ve varšavském ghettu. Hlavní střetnutí mezi varšavskými Židy s omezenými zbraněmi proti po zuby vyzbrojenému a početně mnohokrát převažujícím německému wehrmachtu proběhlo mezi 19. dubnem a 16. květnem 1943 jako poslední zoufalá snaha zbylých nedobrovolných obyvatel ghetta vyhnout se smrtícím deportacím do vyhlazovacích táborů na východě. Hrdinný a vytrvalý, třebaže od samého začátku marný odpor židovských obyvatel ghetta, je dodnes vzpomínán nejen v Izraeli jako ryze židovský odpor proti přesile.

Jiří Oberfalzer**Petr Papoušek****Pavla Jahodová-Vondráčková
a Eliana Vondráčková****Michal Klíma****Anna Azari**

Jako první vystoupil s krátkým pozdravem přítomných Jiří Oberfalzer, místopředseda Senátu PČR. Po něm pozdravil shromážděné Petr Papoušek, předseda Federace židovských obcí v ČR. Potom vystoupil Michal Klíma, předseda správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu, a Anna Azari, velvyslankyně Státu Izrael v České republice. Nakonec krátkého setkání v Senátu vystoupily s hudebním příspěvkem Pavla Jahodová-Vondráčková (harfa) a její dcera Eliana Vondráčková (flétna) a spolu zahrály skladby J. Vogela Skrivan a Le Chaim a potom směs židovských lidových písní.

Michal Klíma, předseda správní rady Nadačního fondu obětem holocaustu:

Milí pamětníci,
je mi velkou ctí, že Vás mohu přivítat a pozdravit jménem Nadačního fondu obětem holocaustu. Mezi naše úkoly patří připomínat šoa – katastrofu, které vás – a spolu s vámi miliony dalších nevinných lidí, postihla.

Dosud jsme si každý rok připomínali toto období v míru a neuměli jsme si představit, že se dožijeme doby, kdy budou opět nedaleko od nás umírat nevinní lidé kvůli nenávislné ideologii a kvůli bezdůvodnému použití násilí proti bezbranným lidem. Jsme ale také svědky obrovské vlny pomoci a solidarity ze strany našich spoluobčanů. Ani tu jsme myslím nečekali a jsem přesvědčen, že jedním ze zdrojů této solidarity a pomoci je naše kolektivní historická paměť. Protože lidé znají vaše příběhy, vědí, co to znamená čelit barbarství brutální vojenské síly. Vidí, že umírají staří lidé a malé děti, kteří

tak jako tehdy na příkaz Hitlera, jsou dnes zabíjeni na příkaz Putina. Není to organizované vyvražďování jako tehdy, ale výsledkem jsou stejně jako tehdy mrtví, kteří se neprovinili ničím jiným, než tím, že žili v prostoru, který se diktátor rozhodl obsadit a připojit ke své říši.

Milí přátelé, děkuji vám, že stále připomínáte to, co jste prožili. Přeji vám, abyste v tom mohli ještě dlouho pokračovat.

Bohužel, to svět potřebuje.

Anna Azari, velvyslankyně Státu Izrael v České republice, která svůj projev přednesla česky:

Vážený pane místopředsedo Senátu, vážení přeživší, kolegové, dámy a pánové,

Byla jsem na mnoha akcích, které připomínaly holocaust a jeho oběti. Často se na nich mluví o lekcích, kterou lidstvu holocaust dal. Já si myslím, že jsme si z historie žádné poučení neodnesli. Z holocaustu jsme se nepoučili. Důkazem toho je příliš mnoho tragédií, které následovaly. Genocida ve Rwandě je jen jednou z hrůz, které se staly od konce druhé světové války.

Evropa v těchto dnech ukazuje svou neschopnost poučit se z minulosti. Jsme svědky války na Ukrajině, která nepokrytá a beze studu míří na civilisty.

My jsme tu dnes proto, abychom si připomněli události, které se staly před osmdesáti lety. Měli bychom si pamatovat, k čemu vedly. Protože dnes si nepřipomínáme jen minulost. Já doufám, že tato současná tragédie skončí dříve, než nabude ještě obudnějších rozměrů.

Jom ha-Šoa ve ha-gvura v Pinkasově synagoze

Na Jom ha-Šoa ve ha-gvura, dne 28. 4. 2022, uspořádala Židovská obec Praha v Pinkasově synagoze v Praze tryznu, která připomíná genocidu Židů za 2. světové války. Tento vzpomínkový den byl zaveden v Izraeli ve výročí počátku povstání ve varšavském ghettu, aby tím bylo připomenuto nejen utrpení povražděných obětí, ale i hrdinství těch Židů, kteří statečně bojovali, ne o život, ale často jen za čest a důstojnou smrt.

Obřad zahájil předseda ŽOP František Bányai zapálením 6 svíček za 6 milionů obětí a poté soubor malých dětí z Lauderových škol pod vedením Heleny Divecké zazpíval zhubebněné básně terezínských dětí. Ty malé děti, které si držely texty písní v sešitech, připomínajících slabikáře, tolik připomínaly ty stejně mladičké děti, jejichž životy zhasly v plynových komorách!

Proslov k pamětnímu dni pronesl Jiří Štrébl, a následovalo čtení jmen obětí, na němž se kromě něj podílely ještě Sarah Hlaváčová, Eva Turnová a Ivana Uhlířová. Ovšem další tisíce jmen volaly na účastníky tryzny ze všech stran stěny Pinkasovy synagogy a připomínaly, že každé to jméno byl kdysi člověk, možná něčí tatínek či maminka nebo někdo, kdo by se byl tatínkem či maminkou mohl stát, bratr či sestra,

někdo, kdo miloval, a byl milován, někdo, kdo snad mohl prospět celému lidstvu svou moudrostí, vynálezem nebo uměleckým dílem. Za ně za všechny se rabín Karol E. Sidon pomodlil El male rachamim a Kaddiš.

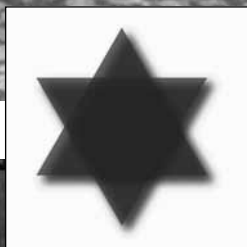
Na závěr pak ještě děti zazpívaly izraelskou hymnu, která zpívá o věčně živé naději.

MV, foto Michal Stránský

Jom ha-Šoa v Terezíně

Ve čtvrtek 28. dubna 2022 se v Terezíně již po třicáté konalo čtení jmen obětí holocaustu v terezínském ghettu – Jom ha-Šoa ve ha-gvura. Vzpomínková akce na oběti genocidy Židů proběhla v bývalé modlitebně z doby ghetta.

Čtení v Památníku Terezín začalo hned po sametové revoluci v roce 1990 a s výjimkou dvou uplynulých „covidových“ let se konalo nepřetržitě.

V rámci letošního svátku se četlo 100 jmen obětí z transportu AAn, který přijel do Terezína z Prahy dne 6. 7. 1942. Čtení se ujala paní učitelka Harazimová, vedoucí dětského pěveckého sboru při ZŠ a MŠ v Brozanech nad Ohří. Dětský sbor se během čtení postaral také o hudební doprovod.

Další dvě části seznamu obětí potom četli tiskový mluvčí Památníku Terezín Stanislav Lada a ředitel Památníku Jan Roubínek. Součástí programu byla také židovská modlitba zemského rabína Karola Sidona.

Akce se zúčastnilo přibližně 60 lidí.

**Stanislav Lada, foto Radim Nytl
Památník Terezín**

Veřejné čtení jmen obětí rasové perzekuce během druhé světové války

mistran, foto Michal Stránský

Ve 14 hodin začal 28. dubna na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze maraton čtení jmen a stručných osudů žen, dětí a mužů, kteří byli zavražděni nacistickým Německem kvůli svému původu.

Čtení jmen bylo zahájeno krátkým projevem ředitele Institutu Tereziánské iniciativy Tomáše Krause, který přečetl předseda správní rady ITI Pavel Štingl.

Z úvodního projevu citujeme podstatnou část:

„Scházíme se dnes, abychom si připomněli události, které se odehrály před více jak osmi desítkami let. Zdálo se, že se postupem času budou ony pověstné nůžky stále více rozvírat, že na jedné straně bude naše snaha, aby se nezapomínalo na to, jakým tragédiím byli vystaveni naši rodiče a prarodiče, a na straně druhé bude rychlý konzumní způsob života, ve kterém nebude moc místa pro zamýšlení a poučení se z minulosti. Opak je pravdou.

Mnozí z těch, kteří se zabývali historií holocaustu a 2. světové války – a byli to nejen erudovaní historici – si nedokázali odpovědět na otázku, jak mohlo něco tak zrudného, jako nacistická ideologie a její následná aplikace v praxi, vůbec vzniknout. Jak to, že svět tehdy dopustil, aby v efektivně fungujících „továrnách na smrt“ zahynulo 6 milionů Židů a další miliony lidí byly vražděny ve jméno ideologie jakéhosi pochybného nového řádu. Jak to, že jeden šílenec dokázal rozpoutat celosvětový konflikt?

Dnes to už víme. Ne, nenastudovali jsme další historickou učebnici, stačí si pustit zprávy. Jakkoli jsme si vědomi toho, že nelze klást rovnítka mezi různé historické události, je nepochybné, že dnes podobné zlo sledujeme v přímém přenosu.

A co dělá svět? Zase nic. Anebo téměř nic, co by zastavilo vraždění.

Jak to, že všichni uvěřili Chamberlainovi, když na podzim roku 1938 přivezl z Mnichova onu potupnou dohodu?

Jak to, že na jaře roku 2014 všichni uvěřili tomu, že Krym nestojí za to, aby se o něj bojovalo?

Jak to, že se „Reichswerke Hermann Göring“, firmička s kapitálem 5 milionů říšských marek v roce 1937, stala největším koncernem třetí říše, zodpovědným za celou válečnou mašinérii, včetně využití otrocké práce osvětimských vězňů?

Jak to, že v posledních osmi letech obchod mezi Ruskem a Západem jen kvetl a vyprodukoval podniky s daleko většími obraty, než kdy měly „Reichswerke Hermann Göring“?

Dokáží sankce Západu zvrátit válečné běsnění, které do mapy světa již přiřadilo ke jménům Lidice, Coventry a Hirošima také Mariupol a Buču?

Před sedmasedmdesáti lety skončily boje druhé světové války. Miliony mrtvých – někteří dodnes beze jména – měly být věčným mementem a varováním lidstvu. Nestalo se tak. Lidstvo se nepoučilo. Zdá se, že teritoriální zisky jsou vždy cennější, než lidské životy.

A proto využijme dnešní pietní shromáždění k tomu, abychom nejen uctili památku našich zavražděných rodičů, prarodičů a dalších příbuzných – mužů, žen a dětí – ale také k tomu, abychom se zamysleli nad stavem dnešního světa. A abychom – každý z nás, podle našich schopností a možností – dokázali vyburcovat svědomí lidstva a zastavit další šílený pokus o ovládnutí světa ve jméno jakési zvrácené ideologie.“

Veřejné čtení jmen proběhlo nejen v Praze, ale také v dalších 24 městech České republiky. Letos tuto akci uspořádal Institut Tereziánské iniciativy, Nadační fond obětem holocaustu a Muzeum romské kultury.

V České republice se tento den (hebrejsky Jom ha-Šoa – Den holocaustu a hrdinství) stal významným dnem pro židovskou komunitu hlavně po roce 1989, kdy se v Čechách začal připomínat uvnitř židovské komunity prostřednictvím pietních akcí v pražské Pinkasově synagoze a v Památníku Terezín. Tyto akce probíhají dosud.

V roce 2006 se tento den začal připomínat i ve veřejném prostoru. Každý se tak může připojit ke čtení jmen obětí holocaustu. A nikoliv jen v Praze.

Symfonie „Kaddish“ otevřela srdce Pražanů

Iva Nevoralová, foto Serghei Gherciu

Dne 19. dubna 1943 se posledních 60 000 obyvatel varšavského ghetta hrdinným způsobem postavilo na odpor nacistům, kteří do něj toho rána vpochovali s úmyslem definitivně ghetto zlikvidovat.

Pouze s revolvery, zápalnými lahvami a granáty dokázali povstalci vzdorovat drtivé přesile téměř celý měsíc do 16. května. Jejich statečnost se stala inspirací k poslední, jednadvacáté symfonii „Kaddish“ polského skladatele **Mieczysława Weinberga** (1919–1996). On sám ghettem neprošel, krátce po okupaci Varšavy utekl pěšky do 300 kilometrů vzdáleného Minsku. Jeho rodina – rodiče a sestra Ester – však holocaust nepřežili. Bezmála hodinová skladba, kterou 23. dubna v rámci cyklu **Musica non grata** uvedl v české premiéře **Orchestr Národního divadla** pod taktovkou **Tomáše Braunera**, „se nesla v převážujícím klidném a vesměs i tichém, ale nesmírně vážném, posmutnělém výrazu,“ jak napsal Petr Veber ve své recenzi na KlasikaPlus. Vstupy sólových houslí, kterých se vynikajícím způsobem zhostil koncertní mistr **Ondřej Hás**, byly vzpomínkou na Weinbergova otce Shmuela, kterého skladatel jako malý slýchával hrát a později ho doprovázel na klavír. Divoká sóla klarinetu, ve kterých se blýskl **David Šimeček**, odkazovala na tradiční hudbu klezmerů. Sílu celého orchestru, posíleného o velkou sekci žesťových a bicích nástrojů, varhany a klavír, autor využil jen na několika místech, například s nástupem poslední věty, kde se na začátku mohutně rozezněly zvony „zúčtování“. V závěru se pak symfonie znovu uzavřela do komorní atmosféry, aby nechala vyniknout sopránovému sólu, kterého se působivě zhostila **Marie Fajtová**, a tónům Chopinovy *Balady g moll*, hudebnímu symbolu varšavského ghetta. Dílo tak skončilo jakýmsi žalozpěvem nad světem, který přestal existovat. „Weinbergova symfonie je spíše intimně a osobně posmutnělá. Není to však málo. Dává zřetelně najevo, že i tóny, nejen slova, mohou emocionálně silně, samy svou vahou, dovést k hodnotnému zastavení, přemítání a zamyšlení. Tím spíše,

jak logicky v úvodním slově připomněl ředitel Polského institutu v Praze **Maciej Ruczaj**, že pojem „hrdinský a zoufalý“ boj obyvatel varšavského ghetta dostává nový a konkrétní obsah s naším aktuálním vědomím o „hrdinském a zoufalém“ boji lidí, kteří v ukrajinském Mariupolu čelí současné ruské vojenské agresi,“ uzavřel Petr

Veber svou recenzi. Početné publikum odměnilo výkon orchestru, sólistů i dirigenta zaslouženým, několikaminutovým potleskem a cyklus *Musica non grata*, jenž připomíná hudbu skladatelů pronásledovaných nacionálním socialismem, si na své konto připsal další cenný projekt, který bude dlouho rezonovat v srdci Pražanů.

Znovu v Divadle MA

Michaela Vidláková

A znovu to byla síla! Představení nese název „Adresát neznámý“, podle stejnojmenné knihy americké autorky Kathrine Kresmann Taylorové, která vyšla poprvé v roce 1938.

Byla brzy vydána v několika zemích a již v roce 1944 podle knížky vznikl stejnojmenný film. Nových vydání a překladů do dvaceti jazyků se knížka dočkala znovu po letech, kdy v roce 1995 vyšla k 50. výročí osvobození koncentračních táborů a poté se objevuje i na scéně mnoha divadel: ve Francii, v Izraeli, v USA, v Německu, Argentíně, Velké Británii, Itálii, Maďarsku, Nizozemsku, Švédsku, a dokonce i v Turecku a v Jižní Africe. Je vidět, že její obsah má stále publiku co říci.

A přitom hra je zdánlivě zcela jednoduchá – celá se odehrává na minimalistické scéně a střídají se v ní vlastně jen dva herci (pomineme-li krátkou roli jedné ženy). Představují dva přátele, kteří střídavě čtou dopisy, které si navzájem píšou. Jedním je Max, Žid, druhým je Martin, Němec. Oba se spolu vystěhovali do USA, kde společně podnikali, nicméně, zatímco Max v USA zůstal, Martin se v roce 1932 do Německa vrátil. Víc neprozradím. V dopisech se totiž rozvíjí velmi dramatický děj, který reflektuje právě dění oné doby. Režisérce Marianě Arzumanové se volbou námětu i jeho provedením na scéně se povedlo poskytnout divákovi

ZABÍT DRAKA? Našeho ochránitele, našeho spasitele?

opravdu silný zážitek. Samozřejmě pochvala patří i zdánlivě prostým, ale přesvědčivým hereckým výkonům

Janusze Hummela, Jiřího Valeše i Kateřiny Král'ovské.

Divadlo jsem si oblíbila, a tak jsem do třetice navštívila ještě další představení pod názvem „Zabít draka“ podle Jevgenije Lvoviče Švarce. Trošku a vzdáleně mi to představení připomnělo „Návštěvu z pravěku“, román, který napsal ještě před deportací do Terezína 13letý Petr Ginz. Ginzova knížka o iluzorní pravěké nestvůře, s pomocí níž se bílým pánům daří porobit a týrat domorodce, a zde divadlo o drakovi, který po staletí ovládá a sužuje město, jež žije ve strachu, ale netroufá si ani špitnout. O purkmistrovi, který to dokáže mistrně využívat. Pohádka? Spíše podobnoství o lidské společnosti. O boji za svobodu, o tom, jak lidé těžce vydobytou svobodu neumějí využít, což ale brilantně dokáže zneužít někdejší kolaborant purkmistr. O síle až absurdní propagandy, které se divák nemůže nesmát – a přitom je to hrůza vidět, jak jí lidé propadají. Hra o hrdinství, o zradě. A také o síle lásky.

Všechny tři hry, které jsem tam dosud viděla, jsou skutečně mistrnou ukázkou angažovaného divadla, v němž divák prožívá drama až do konce. A co se mi ještě líbí: po konci představení se lidem nějak nechce hned odejít, a tak je hned vedle sálku maličká kavárnička, kam se po chvíli mezi návštěvníky vmísí herci – už v civilu – přijde i režisérka, a diváci i herci si společně mohou přít'uknout, kamarádsky a neformálně si popovídat. Ještě se v dohlednu chystám na další hru „Buenos Aires, vystupte“, ale to už se snad mezitím do toho divadla vypravíte i vy, že? Třeba budete taky tak nadšení jako já!

Personální změny v předsednictvu a v revizní komisi TI

V lednu letošního roku se rozhodla Bohumila Havránková ukončit ze zdravotních důvodů své členství v předsednictvu TI. V únoru předsednictvo kooptovalo Olgu Kolárovou do PTI a na její místo v revizní komisi jmenovalo Irenu Maclovou.

V březnu ukončila Věra Štinglová vzhledem ke zdravotnímu stavu a s ohledem na svůj věk členství v předsednictvu Tereziánské iniciativy.

Věra Semerádová ukončila z osobních důvodů funkci tajemnice, zůstane však nadále členkou předsednictva TI.

PTI děkuje odstupujícím členkám za dosavadní činnost.

Od 1. června se stává novou tajemnicí TI Daniela Příkrylová.

Památníku v Terezíně je pětasedmdesát

Stanislav Lada, foto Radim Nytl

V pátek 6. května se v Terezíně uskutečnilo u příležitosti 75. výročí vzniku Památníku Terezín slavnostní setkání současných a bývalých zaměstnanců, spolu s pozvanými hosty z řad zřizovatele, tj. Ministerstva kultury ČR, města Terezín a Litoměřice, a dalších spolupracujících institucí. Setkání bylo naplánováno na den přesně 75 let od rozhodnutí obnovené vlády Československé republiky zřídit v Terezíně instituci, jejímž cílem by bylo uchovat toto místo pro budoucí generace jako varovnou připomínku osudu těch, kteří zde byli v dobách nacistické okupace vězněni, týráni, vražděni.

Setkání bylo zahájeno v 10 hodin, hlavní projev přednesl ředitel Památníku Terezín Jan Roubínek. (*Jeho projev otiskujeme.*) Soutěžní dialog o finální podobu rekonstrukce se již chýlí ke konci a ještě v květnu bude znám vítěz, který se ujme architektonického řešení nové expozice. Po panu řediteli Roubínkovi si vzal slovo Pavel Hynčica ze Samostatného oddělení muzeí při Ministerstvu kultury ČR, který zastupoval původně potvrzeného ministra kultury Martina Baxu, který se na poslední chvíli kvůli pracovní vytíženosti ze setkání omluvil. Ve své řeči popsal činnost ministerstva vzhledem ke svým příspěvkovým organizacím, mezi které patří Památník Terezín, vyzdvihl význam Památníku, jako jedinečné paměťové instituce, a bezproblémovou spolupráci.

Památník Terezín chystá v rámci výročí dvě výstavy. První z nich je výstava Památník Terezín v proměnách času 1989–2022, mapující významné události historie

Památníku po tzv. sametové revoluci, ať již to byly změny související s pádem komunismu u nás a významnějším připomínáním obětí židovského ghetta, což přineslo mohutný rozvoj instituce, či dopad např. povodní v roce 2002 nebo covidové pandemie v nedávné minulosti. O výstavě v rámci programu setkání promluvila vedoucí historického oddělení Památníku Terezín Iva Rapavá.

Druhým projektem bude výstava přírůstků do sbírek Památníku za posledních 5 let, o které pohovořil Tomáš Raichl ze sbírkového oddělení. Vystaveno bude přes 200 předmětů a veřejnost se má u obou výstav na co těšit. Obě výstavy budou na IV. dvoře Malé pevnosti k vidění od 2. června do 25. října tohoto roku.

Hudebním doprovodem bylo vystoupení českého houslového virtuosa Jaroslava Svěčeného. Jeho strhující přednes byl na konci odměněn potleskem ve stoje.

Na úplný závěr setkání promluvil pan ředitel Zdeněk Pešek ze Střední školy obchodu a služeb v Teplicích, jehož škola s Památníkem úzce spolupracuje v rámci svého školního projektu Humanita. Tento projekt oslavil nedávno 10 let existence a pan ředitel Pešek chtěl v rámci tohoto setkání svůj projekt a spolupráci s Památníkem vyzdvihnout.

Setkání moderoval vedoucí oddělení vnějších vztahů a marketingu Stanislav Lada, který po oficiální části pozval zúčastněné hosty na již neformální přátelské setkání do prostor půdňho divadla v Magdeburských kasárnách.

Jan Roubínek, ředitel PT:

Vážený bývalí a moji současní kolegové, milí hosté,

právě dnes si připomínáme 75 let od vzniku PT, který byl založen v roce 1947 jako *Památník národního utrpení*. Přesně 6. května roku 1947 se vláda tehdy ještě demokratické Československé republiky rozhodla zřídit v Terezíně *Památník národního utrpení*, aby příštím generacím pomohla zachovat a udržovat pietní místa, připomínající perzekuci civilního obyvatelstva ve zdejších represivních zařízeních – v terezínském ghettu, ve vazební věznici pražského gestapa v nedaleké Malé pevnosti a v koncentračním táboře v Litoměřicích. V poválečné společnosti panoval jednoznačný konsensus, že hrůzy války nesmí být nikdy zapomenuty. Vzpomeňme na známou fotografii z tzv. národního pohřbu z 16. září roku 1945, na níž jsou zachyceni i po-

litici, kteří založení památníku v Terezíně podporovali, dlouhý život v demokratické zemi na ně však nečekal. Na této fotografii je zachycen tehdejší ministr zahraničních věcí, syn prezidenta Osvoboditele Jan Masaryk, či nacisty

vězněná politička a právnička Dr. Milada Horáková.

Dva a půl roku po národním pohřbu v Terezíně, v únoru 1948 přišel komunistický puč, zvaný *Vítězný únor*. Jan Masaryk byl za několik dní

poté nalezen mrtev pod okny Černínského paláce a Milada Horáková, která byla sama v době války nacisty vězněna v Malé pevnosti, byla komunistickým režimem ve vykonstruovaném soudním procesu odsouzena v roce 1950 k trestu smrti. Komunistická diktatura, která trvala 41 let, s výjimkou mírného politického oteplení v letech šedesátých, se citelně podepsala i na činnosti PT. Důsledně dbala na to, aby se Památník Terezín zaměřoval primárně na aspekty válečné historie, které bylo možné využít k udržení komunistické moci. Na základě direktivních ideologických nařízení se naše instituce musela orientovat hlavně na výzkum perzekuce komunistických odbojářů, glorifikaci diktatury Sovětského svazu a jeho tzv. „vůdčí roli v boji proti imperializmu“. Je možné, že někteří z vás si onu propagandistickou masáž komunistických aparátčků, hovořící o „zářných zítřcích“ dosud pamatujete.

Ale i zde se často zaměstnancům naší instituce, od roku 1964 již zvané Památník Terezín, podařilo, aby mimo již zmíněné úlohy propagandistické, byla v polovině 60. let zahájena i sbírkotvorná činnost, zaměstnanci se začali aktivně věnovat i historickému výzkumu, který se právě v období let politického oteplení kolem roku 1968 začal více věnovat tématům dříve upozaděvaným, například perzekuci židovských vězňů v terezínském ghettu v rámci nacistického tzv. „konečného řešení židovské otázky“.

Při podrobnějším pohledu na výstavní činnost PT v publikaci, vydané v roce 1987 u příležitosti 40. výročí jeho založení, je možné vyčíst, že mimo vynucených tendenčních výstav, které nikterak s perzekucí v období 2. světové války nesouvisely (např. výstava o marxistickém guerillovém bojovníkovi Ernestu Che Gevarovi, nebo o Kubánské grafice v dobách neostalinské normalizace), se přesto vedení naší instituce snažilo veřejnost seznámit, třeba v rámci uměleckých výstav, s díly vynikajících umělců, často komunisty zatracovaných. Byly to například plastiky a grafiky Jiřího Sozanského, sochy a kresby Lud'ka Tichého, či díla malíře, grafika a sochaře nacisty vězněného

Emila Filly. Rovněž se z prostředků ze zahraničí podařilo nově architektonicky upravit pietní místa: areál Židovského hřbitova včetně krematoria, pietního místa u řeky Ohře a Národní hřbitov u Malé pevnosti.

Vedení PT dokonce na přelomu 70. a 80. let proti vůli komunistických byrokratů usilovalo o získání této budovy, tedy budovy bývalé městské školy, pro vytvoření stálé expozice o terezínském ghettu. Jejich úsilí ale nebylo zúročeno, a komunistický režim na tyto snahy naopak reagoval zřízením stálé velice bizarní expozice s názvem „*Historie SNB a revolučních tradic Severočeského kraje*“, které dominovala busta českého diktátora Klementa Gottwalda či plastika s tváří sovětského revolucionáře V. I. Lenina.

Výraznou změnu na způsobu prezentace naší moderní historie přinesla až *Sametová revoluce* v listopadu roku 1989. Až po nástupu Dr. Jana Munka do funkce nového ředitele Památníku Terezín, historický výzkum, a jeho svobodná prezentace na veřejnosti, mohl směřovat na všechny skupiny perzekvovaných tak, jak si to přáli zakladatelé *Památníku národního utrpení* v roce 1947. Památník Terezín přestal sloužit komunistické diktatuře k udržení její moci. Zde musím zmínit jednu nesmírně důležitou skutečnost. Totiž, že se na počátku 90. let stal PT příspěvkovou organizací MK. Od tohoto okamžiku, kromě akademické svobody, kterou umožňovalo nově nabyté demokratické uspořádání v zemi, získala naše instituce veškerou podporu našeho státu, díky níž bylo možné započít s realizací projektů dříve nemyslitelných. S Památníkem Terezín začali od počátku 90. let spolupracovat i historici z respektovaných paměťových a akademických institucí demokratického světa.

Začaly vznikat nové stálé a dočasné expozice. Mezi ně patřila například i nová expozice Muzea ghetta právě v této budově, kterou PT nakonec získal do své správy. Zde dříve stála terezínská městská škola, v době ghetta zde – na adrese L 417 – byl chlapecký dětský domov, vydávající známý časopis *Vedem*. Nově vzniklá expozice o perzekuci židovského obyvatelstva

na území dnešní České republiky zde byla vytvořena ve spolupráci historiků PT s bývalými vězni terezínského gheta. Konečně seznamovala návštěvníky s příběhem holocaustu na území dnešní České republiky, příběhem, o němž se v období tzv. „normalizace“ příliš mluvit nemohlo. Tato expozice zde setrvala až do roku 2001, kdy zde byla zřízena nová stálá expozice.

Památník Terezín pracuje nyní již 33 let v demokratickém a svobodném prostředí, ročně nás navštíví 300 tisíc návštěvníků (alespoň v epoše „před-covidové“), účastníme se vědeckých konferencí a také je pořádáme, nadále se věnujeme historickému výzkumu, sbírkotvorné, výstavní a vzdělávací činnosti, pečujeme o svěřená pietní prostranství a objekty. Jen v posledních několika letech jsme získali do správy a zrekonstruovali několik objektů v Terezíně. Například tzv. *Vážní domek*, v němž jsme zřídili stálou expozici, věnovanou židovským transportům smrti. Dále jsme pro potřeby ubytování našich vzdělávacích zájezdů získali objekt v terezínské Dlouhé ulici, restaurovali jej a v minulém roce jej uvedli do provozu, právě nyní probíhá přestavba kantýny dozorců SS v MP – bude zde zřízena malá expozice, prodejna upomínkových předmětů a informační centrum, připravujeme přesun našeho DO v Panském domě MP do nezáplavové zóny. Je toho mnohem více, a toto je jen krátký výčet. Každoročně pořádáme tradiční Terezínskou tryznu jako vzpomínku na bývalé vězně terezínských represivních zařízení nacistické třetí říše, organizujeme i další pietní akce spojené s perzekucí civilního obyvatelstva v době druhé světové války.

Spolupracujeme s řadou institucí v České republice. Mezi ty nejvýznamnější patří ŽMP, MRK v Brně, Památník Lidice, NA v Praze, USTR, ITI a další. Jistě musím zmínit i vzornou spolupráci s naším dobrým sousedem – s městem Terezín. Ke spolupráci na mezinárodním poli bych rád zmínil partnerské paměťové instituce, například Státní muzeum Auschwitz-Birkenau v Osvětimi, Státní muzeum v Majdanku, Muzeum Gross Rosen,

Památník Buchenwald, Památník Dachau, Památník Sachsenhausen, Jad Vašem v Izraeli, Bejt Terezín v Izraeli, univerzity, spolky a organizace. Nadále pokračuje spolupráce na činnosti mezinárodních organizací, v nichž PT reprezentuje Českou republiku: IC MEMO – sekce památníků a memoriálních muzeí při mezinárodní organizaci muzeí ICOM, a rovněž se podílíme na spolupráci v organizaci IHRA – Mezinárodního sdružení pro vzdělávání, výzkum a připomínání holocaustu.

V příštích měsících a letech nás čeká nelehký úkol. Především bude nutné stabilizovat naši instituci ekonomicky také tím, že se k nám vrátí alespoň stejný počet návštěvníků, jaký k nám zavítal dříve v době před pandemií koronaviru. Dále nás v letech 2023–2024 čeká velká realizace rekonstrukce této budovy – budovy MG – a následná instalace nové moderní stálé expozice. Na konci tohoto měsíce se již dozvíme jméno vítěze architektonické soutěže, který bude tento rozsáhlý projekt zpracovávat. Mým osobním největším úkolem

a cílem ale zůstává přitahovat k naší instituci empatické lidi, profesionály i amatéry, kterým není tragická historie Evropy lhostejná. Protože, a můžeme to vidět i nyní na východ od hranic naší země, jestli jednou zaspíme, nebude ani demokracie, ani evropská civilizace, nebude ani civilizovaná Evropa.

Chtěl bych zde poděkovat našemu zřizovateli – Ministerstvu kultury ČR – za vytrvalou podporu a děkuji také všem kolegům za poctivou práci, kterou jste pro naši instituci vykonali, nebo právě vykonáváte.

Potomci ostravských židů na své město nezapomínají

V pondělí 9. května 2022 se konalo v obřadní síni Nové radnice za účasti primátora města Ing. Tomáše Macury slavnostní předání daru ostravskému muzeu od Lili Reiser, která se v našem městě narodila a zemřela v New Yorku před třemi roky. Jejím přáním bylo, aby se chanukový svícen vrátil do města, kde před válkou *sloužil* ve vypálené hlavní synagoze k oslavám svátku chanuka.

Hlavní synagoga na Hviezdoslavově ulici byla nacisty vypálena 14. 6. 1938. Z rozvalin budovy svícen zachránil její otec a uschoval ho. Měl hluboký vztah k víře svých předků. Jeho otec byl rabínem v Nýrsku a měl velmi blízko i k rodině své manželky. Byla dcerou Davida Grüna, majitele košer restaurace v našem městě.

Rodina Reiserových válku přežila. Rodiče Lili a její bratr v Terezíně, ona v různých koncentračních táborech a v Hamburku. Po válce její rodiče a bratr odešli do Palestiny a žili v kibucu Hachotrim. Chanukový svícen vzali pochopitelně sebou. Lili se odstěhovala do USA a většinu života žila v New Yorku. Po smrti rodičů byl svícen řadu let u Lili doma a před několika lety jej poslala do Kingstonu nedaleko Londýna, s přáním uložit jej spolu s tórou z ostravské synagogy, aby byla vrácena do Ostravy a vy-

stavena v místním muzeu. Z Londýna ji můj syn převezl do Ostravy a nyní ji předal ředitelce ostravského muzea dr. Jiřina Kabrtové. Takže vítěj doma a Kol Hakavod.

Libuše Salomonovičová, Ostrava

V neděli 15. května se konala tradiční Terezínská tryzna

Michal Stránský, foto Radim Nytl

V neděli 15. května proběhla na Národním hřbitově před Malou pevností v Terezíně tradiční vzpomínková akce k připomenutí a k uctění památky obětí nacistického Německa, kterou pořádají Památník Terezín a spoluorganizátoři: Ústecký kraj, město Terezín, Federace židovských obcí v ČR a Terezínská iniciativa. Záštitu nad letošní tryznou převzal ministr kultury ČR Martin Baxa.

Po nástupu Čestné stráže a hudby armády ČR a po státní hymně, kterou zazpívala sopranistka Jana Červinková, následovalo obvyklé kladení věnců. Účastníky tryzny přivítal ředitel Památníku Terezín Jan Roubínek.

Potom přednesl hlavní projev předseda Senátu Parlamentu ČR Miloš Vystrčil, na nějž navázala Hana Sternlichtová, bývalá vězenkyně terezínského ghetta, dnes žijící v Izraeli, původem však z Holic.

Po křesťanské modlitbě litoměřického generálního vikáře mons. Martina Davidka se pomodlil Karol Efraim Sidon, vrchní zemský rabín, a tryznu uzavřelo pěvecké vystoupení sboru Modrásci. Závěrečné rozloučení s diváky patřilo řediteli Památníku Terezín Janu Roubínkovi.

„Letošní tryzna byla doplněna o dvě významné akce. Od nádraží v Bohušovicích se vydal na místo konání Terezínské tryzny symbolický pochod se svítky tóry, zachráněné z území tehdejšího protektorátu. Svítky byly zrestaurovány a uloženy ve Velké Británii a nyní byly slavnostně předány do rukou naší sesterské organizace Beit Terezín v Izraeli. K předání došlo odpoledne ve Wieserově domě v Terezíně.

Pak následoval koncert norské zpěvačky Bente Kahan, která zazpívala zhudebněné básně bývalé vězenkyně ghetta Ilse Weber,“ doplňuje Stanislav Lada, vedoucí oddělení vnějších vztahů a marketingu Památníku Terezín.

Miloš Vystrčil:

Každý rok vždy třetí květnovou neděli se koná na závěr mezinárodních pamětních dní odboje jako odkaz tzv. Buchenwaldské přísahy zde na Národním hřbitově Terezín vzpomínková tryzna. Aby bylo znovu a opakovaně lidstvo varováno, před šílenstvím nacismu a fašismu. Je pro mě velkou ctí, že dnes mohu vystoupit právě zde v místě nepředstavitelného utrpení většiny Židů z protektorátu, židovských komunit z Německa, Rakouska, Nizozemska, Dánska, Slovenska a posléze i z Polska a Maďarska a dalších tisíců nežidovských vězňů.

Nacházíme se v místě, doufám, že bývalého zla, ponížení a nenávisti. V místě, které se stalo svým válečným příběhem symbolem a mementem.

Také se ale nacházíme v místě, které dnes varuje, připomíná a vyzývá. Je totiž naší povinností a odpovědností znovu

varovat a připomínat fakta a skutečnosti, a to zvláště v současné době, kdy se znovu lži, navíc často umocněné předsudky a spikleneckými teoriemi, stávají nebezpečnou válečnou zbraní. Byly to právě lži spojené s překrucováním pravého významu slov, které se leckdy s využitím staletých předsudků zvrhly, za pomoci promyšlené propagandy, v nacistickou rasovou teorii. A Evropě tak začalo omezování práv Židů, Romů, Sintů, členů nepohodlných náboženských komunit a dalších nějakým způsobem méněcenných občanů. Norimberské zákony postavené na těchto lžích se pak dokonce staly zákonným podkladem pro konečné řešení židovské otázky. Jak nacisté eufemisticky nazývali program likvidace evropských Židů.

Je nutné si taky přiznat a připomínat, že pouze nemnoho evropských států se snažilo ochránit svoje židovské občany před smrtící nákazou šířící se z německé říše. Jen málo států si bohužel dokázalo a chtělo připustit či představit, že

P. Rychetský, P. Fiala a O. Richterová

J. Roubínek

konečné řešení židovské otázky dovede nacistická totalita k dokonalému a systematickému průmyslovému vyvražďování evropských Židů. Ano, je to tak. I naše protektorátní vláda vydala naše židovské a romské spoluobčany napospas nacistickému teroru. Válečné archivy také obsahují svědectví o tom, kolik protektorátních nežidovských občanů udalo své židovské sousedy. Třeba jen ze závisti a touhy po jejich majetku nebo slepé poslušnosti nebo strachu. Udavačské dopisy některých českých občanů jsou i po desítkách let chmurné, avšak i velmi poučné čtení. Na druhé straně, a to chci zdůraznit, to byla naše londýnská exilová vláda, která se připojila v prosinci 1942 k deklaraci 12 států pranýřujících plánovitou likvidaci evropských Židů a zdůrazňující, že osoby odpovědné za tento oblundný zločin neuniknou potrestání.

Rovněž se v protektorátu našli desítky našich českých občanů, kteří za cenu vlastního života pomohli zachránit židovské spoluobčany. A jsou nositeli titulu „Spravedlivý mezi národy“.

Zrůdný, lidství popírající záměr zcela vymazat z povrchu zemského Židy, Romy a Sinty se nakonec nezdařil. A je třeba nezapomínat na utrpení, které nás to všechny a naše předky stálo a děkovat všem, kteří se o to zasloužili.

Vždy budu vděčný našemu prvnímu prezidentu Tomáši Garriguu Masarykovi za to, že položil pevné základy naší sounáležitosti s židovským národem. Ať již to byl jeho pevný, ještě neprezidentský občanský postoj vůči vyhrocené antisemitské kampani související s hilsneriádou. Ať to bylo oficiální uznání židovské národnosti nebo jeho návštěva jako první hlavy států v mandátní Palestině.

Během druhé světové války naše domácí politická scéna z Masarykovy stopy bohužel sešla. Byť jsme se na ní, na začátku poválečného Československa, pokoušeli alespoň krátce navázat a nově vznikajícímu Státu Izrael jsme poskytli dodávky zbraní a na československém území pak výcvik 200 specialistům, letcům a parašutistům.

Na přelomu čtyřicátých a padesátých let se komunistický totalitní režim za vydatné pomoci sovětské propagandy a sovětských poradců snažil všemi prostředky tyto prvorepublikové vazby definitivně zničit. Špičkou ledovce antisemitského komunistického tažení se staly vykonstruované politické procesy proti údajným socialistickým zrádcům. V Čechách například s Rudolfem Slánským, Vlado Clementisem a dalšími. Na Slovensku pak se Šimonem Ornsteinem

a Mordechajem Orenem. U obou procesů hrálo hlavní roli židovství obviněných. A jen opakuji. Tyto procesy byly jen špičkou ledovce.

Jak těžce se žilo v komunistické totalitě holocaustem zdemolované židovské komunitě, víte nejlépe vy přeživší a vaše rodiny.

Až po 40 letech doby temna přinesl listopad 1989 naději. V únoru 1990 byly znovu navázány diplomatické vztahy se Státem Izrael. Židovské obce mohly konečně začít žít svým vlastním životem. Prezident Václav Havel navázal vši silou své osobnosti na masarykovskou tradici. A to jak v Izraeli, tak v České republice. Je dnes povinností nás všech a zejména potom nás politiků tuto masarykovsko-havlovskou tradici a její odkaz rozvíjet a předávat dalším generacím.

Letos 6. května si Památník Terezín připomněl 75 let od svého založení. Velmi oceňuji všechny, kteří v této výjimečné instituci pečující o odkaz historické paměti, pracovali a pracují. Každý den se setkáváte s hmatatelnými důkazy utrpení a ponížení, které dosud ani čas, ani krajina nevstřebali. Děkuji Vám všem za Vaše úsilí, péči, mravenčí práci, za Vaši vzdělávací, kulturní a osvětovou činnost. Je jí potřeba stále více.

Chtěl bych také velmi poděkovat přeživším a také Wintonovým dětem, kteří mladé generaci předávají často obtížně sdělitelná svědectví. Děkuji Vám také za atmosféru duchovního smíření a duchovní velkorysosti, kterou mnozí z Vás dnes do společnosti vnášejí.

Na závěr se již vzhledem k době, ve které žijeme, ještě vrátím k myšlenkám, které jsem vyslovil na úvod, neboť jsem přesvědčen, že jsou v dnešní době skutečně aktuální. Žijeme totiž v době relativizace významu hodnot pro náš život, v době relativizace co je dobré, co je špatné. V době relativizace pravdy a lži. Polopравdy, dezinformace, lži, překrucování významu slov a věd včetně například těch napsaných v naší české ústavě se staly v posledních letech, bohužel, součástí našeho veřejného života. Informace a dezinformace společně zaplnily veřejný i mediální prostor a sociální síť a my je od sebe obtížně rozlišujeme. Životnost některých vyjádření bývá často pouze několik hodin, než je přebije nějaká další polopřavda. Je zřejmé, že k tomuto neutěšenému stavu přispěla pandemie covidu-19. Je totiž nebezpečím a nepřirozeným úkazem, když se reálný život stále více přesouvá do virtuálního světa. Dejme si, na to, prosím pozor. Je naší

M. Vystrčil

Pěvecký sbor Modrásci

povinností to zastavit. Nic nás totiž nemůže zbavit a nezbujuje odpovědnosti a povinnosti hledat pravdu a říkat pravdu. Víím, že říkat pravdu a nebýt populistou v dnešní době vyžaduje, a zejména bude vyžadovat, vytrvalost a odvahu. Odvahu vystoupit z davu a pojmenovávat věci jejich pravým jménem. To nás však nesmí odradit. Mluvíím o tom právě dnes proto, že je to více, než kdy jindy důležité. Lživé informace a lživá obvinění z nejvyšších ruských představitelů vůči ukrajinskému prezidentovi, vůči Ukrajině, vůči svobodnému a demokratickému světu se totiž čím dál více podobají nacistické propagandě před 80 lety. Zatím podobají. Válka na Ukrajině s nezpochybnitelnou pravdivostí totiž ukazuje, jak je důležité, potřebné a nezbytné, nebýt lhotejný k vlastní minulosti a vlastním zkušenostem. Prosím, pamatujme na to každý den. A prosím, vytrvejme v podpoře Ukrajině. A vytrvejme v podpoře Ukrajincům, která Česku vrací sebevědomí, perspektivu a mezinárodní autoritu. Všem, kteří se na podpoře Ukrajině podílíte, děkuji. Vracíte Česku sebevědomí, perspektivu a mezinárodní autoritu.

Čest památce všech lidských bytostí, které byly v Terezíně připraveny o své sny, naděje a plány, o své životy. Čest památce všech obětí holocaustu a nacistické perzekuce.

Hana Sternlichtová:

Když sem moji rodiče se mnou před 80 lety dorazili transportem z Pardubic, bylo mi dvanáct let. Byla jsem malá holčička, která nesmírně milovala svoje rodiče. A oba jsem pak na cestě tábory ztratila – maminku ode mě oddělil pokyn esesáka na osvětivské rampě, tatínka odvezli už dříve jiným transportem.

O tři roky později mi bylo patnáct let, když mě osvobodili Američané v táboře Mauthausen. Byla jsem na pokraji smrti, poprvé jsem tehdy její blízkost cítila při příjezdu do Mauthausenu pouhý den předtím, než Američané dorazili. Cítila jsem, že už jsem na konci cesty a dál už nemám sil.

Nikdy předtím jsem si nepřipustila, že bych nepřežila, této myšlence jsem ani nedovolila vzniknout.

Tady, když jsme vypadly z ledového sevření transportu v dobytčácích, už mi přišla na mysl a považovala jsem ji za jistotu. Ale nestalo se to. Přestože jsem vážila 29 kilo a byla zesláblá a vyhladovělá, přežila jsem. Vrátila jsem se do rodných Holic. Cestou od nádraží jsem nikoho nepoznala, nikdo

nepoznal mě. Holice vypadaly skoro stejně, ale pro mě stejné nebyly – chyběli tam moji rodiče, moji příbuzní, přátelé. Maminčina kamarádka paní Wišová, které jsem od malička říkala teto, mě přijala, byla první, která mě vzala do náruče a na její objetí nikdy nezapomenu. Teta Kačerová mi dala poklady pro mě nejcennější, tatínkův deník, látky na šaty, co pro mě maminka koupila, a dvě alba fotografií.

Tehdy začala moje nová cesta, která skončila až v Izraeli. První roky a desetiletí uběhly tak rychle. Museli jsme si vybojovat svůj život tam, vybudovat nový domov. Vdala jsem se, narodily se děti. Jak děti dorůstaly, začínaly se ptát a my jsme museli vyprávět – o životě před válkou, o hrůzách, kterými jsme já i můj Hanuš prošli. Nebylo to lehké vyprávění a nechtělo se nám do těch vzpomínek vracet.

A neptaly se jenom děti, ptali se i přátelé, a začali mě zvat na různá setkání, abych vyprávěla školákům, vojákům, studentům, kteří přijížděli z ciziny. Chodila jsem všude a chodím dodnes. Chodí oni za mnou.

Přestože mi tyto vzpomínky radost nepřinášejí, cítím tu povinnost, kterou na mě vložili ti zemřelí – moji rodiče, moji příbuzní, tety, strýcové, bratrance i sestřenice. Všechny miliony zavražděných, ze kterých zbylo jen nás pár, kteří jsme přežili. Abychom svědčili. Abychom nenechali vzpomínku na ně vyhasnout.

Děti mě pak požádaly, abych své vzpomínky sepsala. Snad se ve mně probudil duch mého tatínka kronikáře, který psal svůj deník, který nazval Naše kniha. Psal ho v době, kdy ještě myslel, že to bude kniha o radosti, psal o svém mládí, o seznámení s maminkou, o mém narození. Když jsem ho po válce od tety dostala, byl to můj poklad nejcennější. Byly v něm zachyceny moje rodové kořeny, láska, ze které jsem vzešla. Na jeho vyprávění jsem navázala, a když jsem dopsala o svém šťastném dětství, přišly na řadu smutné kapitoly o válce, Terezíně, Osvětimi. Měla jsem ale štěstí, že mohly opět pokračovat další a radostné. Život nám samozřejmě přinášel i útrapy, smutky a úskalí, ale když se dnes dívám zpět, té radosti vidím víc. Vidím ji ve svých dětech, vnucích a pravnučích. Cítím velkou vděčnost, že je mohu vidět vyrůstat, žít obyčejné životy bez války, lágrů a hrůz. Víím, že pořád na světě ještě hodně zla zůstalo a přeju si nejvíc, aby prohrálo, aby skončilo, aby všechny děti mohly si hrát v míru a jejich babičky je s láskou pozorovat.

H. Sternlichtová

Delegace Beit Terezin a Bente Kahan

Studentské literární a výtvarné práce oceněné v soutěži Památníku Tereziín na téma: Když je třeba pomoci

Nečekané setkání

Anna Štefanová, 13 let, Gymnázium Olomouc-Hejčín (1. kategorie, 1. místo)

„Emmo, tady!“ Otočila jsem se za zvukným hlasem, který mne volal, a konečně spatřila svou vysmátou kamarádku. Ta se na mne zešíroka zubila a zběsile mávala rukou, aby se snad náhodou nestalo, že bych ji přehlédla.

Vzala jsem do rukou oranžovou Fantu, na kterou jsem už asi deset minut stála v neskutečně dlouhé a únavné frontě u posprejovaného automatu, a přisedla si k mé kamarádce Lucii ke stolu, který se prohýbal pod nápořem kamarádčiny věci.

„Už jsem si myslela, že mě neslyšíš!“ oznámila mi hlasitě Lucie, objímajíc mne jednou rukou s fialovým náramkem pro štěstí, sestávajícím z jedné staré a trochu otrhané gumičky a namodralého průhledného plastového korálku, zatímco druhou s nalakovanými nehty mi bezostyšně sebrala lahev, upila z ní a zase mi ji vrazila zpátky do ruky.

Ani jsem to nevnímala, mou pozornost totiž zcela upoutala středně velká a tlustá kniha, rozložená na stole před mou veselou kamarádkou.

„Co to je?“ zeptala jsem se soustředěně, nadvzdávajíc dvěma prsty opatrně pravý dolní roh knihy, abych se mohla podívat na její přebal. „Knička, co asi,“ odpověděla mi stručně Lucie a zazubila se, vidouc sarkastický pohled, který jsem jí na oplátku věnovala.

„To jsem si teda jako samozřejmě všimla, ale o čem to je?“ Na přebalu vyčnívala stará černobílá fotka nějakých lidí, nastoupených v řadě jako u nás v tělocviku, když začíná hodina. Akorát, že tady nebyla žádná Žofie Karásková, která by nám mohla celou formaci zkazit svojí nešikovností a jakýmsi záhadným způsobem strhnout k zemi polovinu naší třídy.

Ti lidé vypadali docela vyčerpaně a vůbec na nich bylo cosi divného, co mi docela jasně říkalo, že kdybych je potkala tady na ulici za denního světla v parku u laviček, velkým obloukem bych se jim vyhnula.

„Našla jsem to v zapadlé polici v knihovně, když jsem tam pracovala na brigádě. Mělo to být něco o Tereziíně a tyfu, aspoň podle jejich databáze... Vypadá to hned na první pohled celkem zajímavě, nemyslíš? Teda, já jsem teprve na začátku a ani jsem neměla moc času se tím probrat, ale...“

„Zní to dobře,“ ujistila jsem ji popravdě. Měla jsem nepřijemný pocit, jako by nás dvě v tu chvíli začal někdo neznámý sledovat, ale rozhodla jsem se raději nic neřešit. Třeba je to jenom nějaký normální člověk, který za chvíli sám po svých odejde. „Už ses něco dozvěděla?“ zeptala jsem se proto, snažíc se udržet konverzaci živou a nevzbudit ve své detektivně založené kamarádce sebemenší podezření.

„Jo, něco už jsem si stihla přečíst. Hádej třeba, z čeho ten tyfus chytíš!“

Zamyslela jsem se a podepřela si rukou hlavu, upíjejíc z mé teplem nechutně rozleptané Fauty. „Nevím, třeba z neumytých rukou?“ zkusila jsem. Žloutenka je taky docela vážná nemoc, tak co když jsou to příbuzní? Něco o příbuzných bakteriích jsme se přece učili v biologii. Nebo to bylo něco jiného?

„Ne. Z otravy přehřátou limonádou!“ oznámila mi s vážnou tváří kamarádka, jako by se nechumelilo. Což se teda, mimochodem, v polovině července opravdu nechumelilo. Jestli něco, tak byla obrovská vedra a to už asi půlku týdne. Já jsem okamžitě vyprskla všechno, co jsem měla zrovna v puse, a se zhrzeným výrazem plným hororu ji sledovala. „Neboj, to byl jenom vtip. Ale měla by ses vidět, ten tvůj výraz rozhodně stál za to. Přenašečem byly vši šatní, překvapivě.“ Oddechla jsem si a věnovala kamarádce ublížený výraz.

„Vši? To je nechutný,“ řekla jsem po pravdě a otrásla se. Vždycky jsem ty malé tvory nenáviděla. Jednou nám ve školce vyhlásili vši přemnožení a já jsem musela nakonec skončit ve vaně, dvě hodiny se snažíc ty potvory vyhnat. „No že jo?“ souhlasila hned kamarádka, která tuto nepřijemnost zažila taky.

„Slyším, že se zde vede debata na velice zajímavé téma!“ ozvalo se za námi dvěma tak nečekaně, že jsme sebou obě trhly a překvapeně se otočily. Na nás se usmívala spolužačka Žofie, opírajíc se o hůlku. Levá noha byla totiž po koleno schovaná v počmárané sádře. Tak jsem nakonec měla pravdu – skutečně nás někdo zpovzdálí sledoval.

Podívala jsem se nejistě na svou kamarádku, která mi pohled opětovně. Co by mohla Žofie potřebovat zrovna od nás? Obyčejně se lidé nepřipojují do cizí konverzace bezdůvodně.

Jan Saudek, 14 let, ZŠ a MŠ Barandov, Praha (2. kategorie, Cena Erika Poláka)

„Jsem tak ráda, že vás tu vidím!“ zajásala spolužačka. „To víte, poslední týden před vysvědčením jsem musela ležet doma,“ řekla už méně nadšeně a poklepala koncem hůlky na svou pod čmáranicemi skoro neviditelnou sádku. „Zlomená. Nadvakrát. Musela jsem na pohotovost. A to všechno jenom kvůli zatracené partii Prší!“ postěžovala si dramaticky. Vrhla jsem na Lucii pohled. Jak si někdo dokáže zlomit nohu při kartách?

„To je nám moc líto. Můžeme pro tebe něco udělat?“ zeptala se Lucie. „Ne, jen jsem si říkala, že zajdu pozdravit!“ odpověděla jí Žofie a pak se pohledem zadržela na knize na stole. „Jé, tam byla moje prababička!“ ukázala a radostně si k nám přisedla. „Byla tam ošetřovat, aby se to všechno zvládlo. Ona byla zdravotní sestra.“

„Vážně?“ Lucie se se zájmem podívala na narušitelku našeho klidu. „No, ano! Jestli vás neruším, mohla bych vám toho hodně vyprávět,“ navrhla spolužačka. Znovu jsme se na sebe s Lucií podívaly a pak synchronně kývly. Co se tak může stát, že ano?

„Jenom mi musíte udělat prostor pro tu nohu, abych vás tady potom omylem nesejmula berlí!“ zasmála se Žofie a my se obě trochu posunuly. Rozhodně jsem neměla v plánu dostat po hlavě tím ďábelským nástrojem.

„Tak, co byste chtěli slyšet?“ zajímala se Žofie hned. „Cokoliv, co tě zrovna napadne,“ vyhrkla Lucie. Bylo na ní poznat, že ji toto téma fakt hodně zajímá.

„Takže... Budu to říkat tak, jak si to pamatuju, že mi to moje babi říkala, takže nezaručuju, že to nebylo taky nějak jinak!“ varovala nás Žofie. „Ona babi už toho má v hlavě tolik, že si plete i dnešní dobu se svým dětstvím. Moje máma říká, že jednou prý hledali půl hodiny kocoura, který už byl dvacet let mrtvý,“ vychrlila to ze sebe a jala se bez přestávky chrlit dál.

„Bylo chvíli před závěrečnými zkouškami sester, když se všichni dozvěděli o té nemoci. Naštěstí všechny věděly, co je to tyfus, takže mohly vyrazit na pomoc. Byla to dobrovolnická práce, ale i tak se jich dostavilo opravdu hodně. Byly všechny připravené teoreticky, v tom nebyl žádný problém. Žádná z nich ale nebyla v té době naočkovaná a psychicky je na to ani škola nemohla připravit. Bylo jich celkem třicet sedm, pokud si dobře pamatuju, nebo tak nějak. Byl to velký nátlak.“

Na chvíli se rozhostilo zamyšlené ticho. „A to tam všichni jeli? Jen tak, dobrovolně?“ zeptala jsem se. Vždyť tam mohli umřít! Ani se mi tomu nechtělo věřit.

„Je pravda, že to chtělo zjevně hodně odvahy na to se rozhodnout pro pomoc, ale díky nim se zachránilo tolik lidí. Je to těžká volba, ale člověk právě v takových momentech sám sebe překvapí,“ tvrdila Žofie přesvědčeně. „Já bych teda neváhala.“

„To nevíš. Kdoví, co my bychom dělaly v jejich kůži,“ nesouhlasila Lucie, přehazujíc si nohu přes nohu.

„Já bych tam ani neměla co dělat. Asi bych jim tam byla k ničemu. Nedokážu vyléčit ani rýmu,“ zasmála se. Měla pravdu – o tom jsem věděla své...

Když jsem já měla rýmu, společně se nám podařilo podpálit kuchyň při děláni čaje, ztratit teploměr, skoro se předávkovat prášky proti horečce a třikrát spadnout z postele. Když se rodiče vrátili domů z práce, už nikdy nás dvě nechal samotné, když jedna z nás byla jen trochu nemocná.

Julie Konrádová: Anděl, 15 let, ZŠ J. Matiegky, Mělník (2. kategorie, 8. místo)

„Každá pomoc se počítá!“ stála si Žofie na svém. „To si myslíte, že všechny ty sestry byly bezchybné nedotknutelné bytosti? Chyby patří k životu. Ocenila se všechna pomoc, která se mohla poskytnout. Aspoň tak mi to babi vždycky tvrdila.“

„Přesně. Taky tě mohli vzít, strčit přímo do ohniska a doufat, že na sebe nachytáš co nejvíc vši. Něco jako mucholapka!“ zasmála jsem se a málem převrátila, když do mě kamarádka našťvaně strčila.

„Nech si toho. Alespoň na tom jsem lépe než ty!“ tvrdila. Měla pravdu, já nedokážu udělat naprosto nic, co se péče o ostatní týče.

„Já bych stejně šla. I kdyby mě to mělo stát život, já bych byla ráda. Vezměte si, pomáhat takto lidem! To musela být teda bomba! Všichni museli prokázat odvahu a velké znalosti, ne jako my tady při testech. Oni museli pracovat s živými lidmi a přesvědčit je všechny, že není třeba se bát! To je to pravé hrdinství, ne žádný Harry Potter!“ rozpovídala se Žofie.

„Však Harry taky nebyl žádný hrdina, že ano,“ ušklíbala se Lucie a potichu se zasmála. „Říká ta, která, když viděla ve sklepech na zemi hadr, brala schody po třech a tvrdila, že dole žije krysa!“ připomněla jsem jí skutek, kterého jsem byla svědkem. Ani bych nepřiznala, že já jsem ve skutečnosti měla z představy nakaženého hlodavce mezi našimi bramborami také nahnáno. Lucie mě praštila po hlavě a uraženě si založila ruce na hrudi.

„Ale zpátky k tématu... Ty bys chtěla být doktor?“ navázala jsem, kde naše původní konverzace skončila. Žofie se zeširoka usmála a pokývala hlavou. „Jo, ráda bych. Ale to se asi stejně nestane. Lidi potřebují dobrého doktora, ne někoho, kdo všechno zpacká...“ posmutněla.

„Ne-e. Každá pomoc se počítá!“ použila Lucie proti ní její vlastní slova. „Co bude komu do toho, jaká jsi? Nic! Když se chce, všechno jde!“ odcitovala známou frázi přesvědčeně. Žofie se trochu usmála. „Tak teda díky. Nikdy bych nevěřila, že vás tady potkám a budu se s vámi bavit, ale koukněte se na to!“

„Já bych taky teda nevěřila, že se tu někdy uvidíme! A to sem chodíme skoro každý den,“ přidala se Lucie. Znovu mi sebrala flašku s pitím, ale já se jen tak nedala a zase si ji znovu přivlastnila. Byla za moje peníze a poctivě zasloužená, tak ať si koupí svoji! Lucie na mne skočila a strhla se bitka o Fantu.

Žofie nás s širokým úsměvem sledovala a po chvíli nás od sebe odtrhla. „A co tady ty vlastně děláš?“ zeptala jsem se, zatímco jsme se my dvě s Lucií vydýchávaly. „Nikdy jsem tě tu předtím neviděla, bydlíš na druhé straně města...“ Žofie se zasmála.

„Jo, já tu čekám na bus. Věřily byste tomu, že jsem usnula v autobuse a přešla asi deset zastávek až na konečnou? To

je holt to moje štěstí, no,“ smála se dál a pohupovala u toho zdravou nohou do rytmu svého hlasu. „No, to je neuvěřitelný, co se lidem stane,“ pokračovala ve své přednášce.

„A kdy ti to jede? A odkud? Já tady žádnou jinou zastávku než tamtu nevidím a i ta je docela daleko,“ rozhlédla jsem se po okolí, abych se ujistila. „Jo, tamta za obzorem v dáli je ta moje zastávka. Jede mi to... Asi ve čtyři.“

Lucie zamžourala do dálky. „A hele, není ten tvůj bus náhodou dvacet trojka?“ zeptala se najednou. „No je, jak to víš? Ty jsi nějaká vědma?“ Uchechtla jsem se představě, že člověk, který se v noci bojí duchů s nožem na Nutellu, by mohl vidět do budoucnosti. „No, to zrovna ne, ale já jen že tam ten autobus už jakože stojí,“ podotkla Lucie.

Otočily jsme se tam, kam ukazovala, a opravdu, autobus zrovna parkoval u zastávky a vypouštěl lidi ze svých útroby pryč. „No, zatraceně! A další jede až za hodinu! Bylo fajn se s vámi dvěma potkat, ale už opravdu musím jít. Tak čau!“ vyhrkla Žofie, nepočkala ani na odpověď, a s berlemi a sádkou se rozeběhla vstříc busu. Zmizela tak rychle a nečekaně jako se objevila. To byl právě její styl.

„Tak to je teda vážně konec... Karty u mě doma?“ navrhl jsem, sledujíc v dálce nastupující Žofii. „Jo. Jde se,“ Lucie přikývla, popadla knihu a Fantu a společně jsme se rozešly směrem k mému bytu.

Vojtěch Jano: Teplá polévka zachraňuje životy, 9 let, ZŠ a MŠ a praktická škola, Vsetín (1. kategorie, 3. místo)

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Chci vás požádat o možnost podat výzvu do vašeho časopisu

Jsme majitelé domu v Jindřichově Hradci, který byl v předválečném období ve vlastnictví majitelů židovského původu, kteří v něm i bydleli. Po válce byl vrácen jejich přeživším příbuzným, později prodán. Naše rodina dům vlastní od roku 1960. Mojí hlavní pohnutkou je připomenutí historie domu a položení kamenů zmizelých, na kterém spolupracuji s místním spolkem Zikaron a jeho předsedkyní Martou Leblovou.

Jde o dům čp. 341/III. ve Zborovské ulici v Jindřichově Hradci. Od roku 1933 byl ve vlastnictví paní **Florentiny Beerové (1874–1942)**, rozené **Steinové**, původem z Nové Včelnice (tehdy Nový Etynek). V domě žila se svým manželem, továrním ředitelem **Arnoštem Beerem (1875–1942)**, původně z Obřan u Brna, řediteloval v Nové Bystřici u J. Hradce. V domě s nimi nějakou dobu žila i její sestra **Marie Steinová (nar. 1867)**. Paní Beerová byla naposledy uvedena jako majitelka domu v roce 1941, pak byl dům arizován. Beerovi byli už v té době sestěhováni v jednom bytě s paní Marií Steinovou v jejím domě 368/II. v Třebického ulici v Jindřichově Hradci.

Beerovi odešli stejně jako všichni jindřichohradečtí Židé tzv. třebíčským transportem 22. 5. 1942 do Terezína. 15. října 1942 pak pokračovali transportem Bv do vyhlazovacího tábora Treblinka, kde oba manželé zahynuli. V roce 1946 byl dům vrácen třem dědicům, Beerovi ale neměli děti, šlo o děti sourozenců paní Beerové. Byl to pan **MUDr. Oskar Koref**,

syn sestry Florentiny Beerové (tehdy z Prahy, později žil v Havlíčkově Brodě, jeho syn **Jiří Koref**, poslední pamětník holocaustu v HB, zemřel loni), dále pan **Robert Stein**, **syn bratra paní Beerové** (úředník z Tel Avivu, 78. Achad Haamstreet) a paní **Zdeňka Pospíšilová**, **vnučka sestry paní Beerové** (úřednice, tehdy na adrese Pod Děvinem 244, Praha XVI.).

Pokud by se podařilo najít kohokoli, kdo by jmenované osoby znal, měl k nim jakékoliv vzpomínky, fotografie nebo cokoli, budeme rádi za kontakty či informace. Rádi bychom také pozvali zájemce na plánované položení kamenů zmizelých za manžele Beerovy před naším domem v Jindřichově Hradci, které by se mělo uskutečnit 14. října 2022, tedy v předvečer 80. výročí osudného transportu Bv do Treblinky, kde zahynuli nejen manželé Beerovi, ale i další Židé z Jindřichova Hradce a mnoho dalších. O plánované akci bude aktuálněji informovat spolek Zikaron na svém facebookovém profilu, až se položení kamenů přiblíží.

Mockrát děkujeme za pomoc při hledání osudů i uveřejnění výzvy!

S přátelským pozdravem a přáním hezkých dní

Filip Růžička, Jindřichův Hradec,
filruz@centrum.cz

Medaile pro Jana Horala

Prezident republiky udělil k 28. říjnu 2021 plk. Ing. Janu Horalovi, MBE, in memoriam medaili za zásluhy 1. stupně za zásluhy o stát v oblasti kultury. Vyznamenání předával ve Vladislavském sále Pražského hradu za předchozí dva roky, kdy se ceremoniál nekonal v důsledku koronavirové epidemie. Medaili přebíral 7. března letošního roku syn pana Horala, Dr. med. Mikael Horal, švédský lékař.

(Více jsme o Janu Horalovi psali ve 108. čísle našeho časopisu – pozn. redakce.)

Příspěvek na taxi dopravu pro 2. generaci

Členové TI 2. generace mohou zažádat o příspěvek na taxi dopravu použitou ze závažných důvodů (zejména pro cesty k lékaři). Je zapotřebí předložit paragon a písemné vysvětlení důvodu cesty. Proplacení poloviny jízdného podléhá schválení PTI a bude posuzováno individuálně.

Felda slaví stovku

Felix Kolmer, jeden ze zakladatelů Tereziánské iniciativy, dlouholetý člen jejího předsednictva a dnes čestný člen předsednictva TI, se 3. května dožil stovky. K významným narozeninám mu přišly popřát členky předsednictva Tereziánské iniciativy – Olga Kolárová a Tamara Pavlíčková:

„Navštívily jsme v DSP Hagibor pana profesora Felixe Kolmera, abychom mu jménem Tereziánské iniciativy popřály vše nejlepší k úctyhodným 100. narozeninám.

Pan profesor ležel na svém lůžku, nedávno upadl a utrpěl poranění hlavy. Popřály jsme mu vše nejlepší

a rozpačitě jsme hledaly způsob, jak mu vyjádřit naše sympatie.

Pan profesor se věčně zeptal, odkud jsme a okamžitě se začal zajímat o současné dění v TI a návazně i v ITI, vyjádřil i uspokojení nad uklidněním

a pozitivním stavem v ITI. Po chvíli svým známým humorným způsobem popsal svůj nešťastný pád včetně odvozu do nemocnice na vyšetření, návrat na Hagibor a péči zdravotního personálu o jeho tělo.

Z pana profesora na nás dýchla jeho moudrost, inteligence a humorné plamínky v jeho očích nás zbavily původních rozpaků. Hovořil rozvážně o návštěvě nového německého velvyslance u něj v pokoji a postupně jsme cítily sílu jeho duchovna, která z něj vyzařovala.

V případě pana profesora Felixe Kolmera nám připadalo pouze příměrné: Ad mea veesrim šana!“

*Olga Kolárová
a Tamara Pavlíčková*

Více o životním příběhu Felixe Kolmera: www.pametnaroda.cz

Ke stým narozeninám vydaly Český osvětimský výbor a Nakladatelství PositiF fotografickou a literárně-dokumentární knihu, doplněnou o slova jeho blízkých spolupracovníků a přátel, s názvem Felix Kolmer: Slib. Kniha vychází za laskavé finanční podpory Česko-německého fondu budoucnosti (Deutsch-Tschechischer Zukunftsfonds), Státního fondu kultury ČR, Mezinárodního osvětimského výboru a NFOH.

Knihu je možné zakoupit v Nakladatelství PositiF:

<https://www.positif.cz/obchod/kniha-knihy/felix-kolmer-slib-libor-fojtik-fotografie/>

Pressburger Klezmer Band vystoupil v pražském Jazz Docku

Festival Věčná naděje uvedl 25. března v pražském Jazz Docku jedinečné hudební vystoupení Pressburger Klezmer Bandu, předního představitele evropské scény – world music.

Pressburger Klezmer Band si od svého založení v roce 1995 získal řadu příznivců. Tato první slovenská formace, inspirující se emotivní a taneční hudbou ze střední a východní Evropy známou jako klezmer, je zároveň nejlépe hodnocenou skupinou svého zaměření na území bývalého Československa. Její energický hudební koktejl je podmanivě namíchaný ze židovské, z balkánské a orientální hudby, stejně tak jako i ze slovenského a romského folklóru – to vše s originální esencí současných moderních stylů.

Na kontě má devět alb, deska Tants mit mir! byla oceněna prestižní hudební cenou RADIO HEAD Award. Roku 2021 vyšla aktuální deska Korene/Roots.

Jidiš slovo „klezmer“, odvozené z hebrejského „k’li zemer“, znamená hudební nástroj a přešlo do označení žánru světové židovské hudby původem z jihovýchodní Evropy. Základ klezmerových kapel tvořily především tři nástroje, cimbál (hackbret), housle a klarinet.

Cimbál později ztratil na důležitosti, ale bez houslí a klarinetu si nelze klezmerový soubor představit. Hře klezmerových houslistů se kdysi dokonce připisovala čarovná moc,

její kouzlo spočívalo v improvizaci, nezanedbatelný byl vliv synagogálních zpěvů.

Dalšími nástroji klezmerových souborů byly akordeon, kontrabas a také složka bicích.

Historičtí klezmeři hrávali k tanci, při svatbách a dalších slavnostních příležitostech a životní příběhy těch nejslavnějších z nich poutají dodnes, stejně jako klezmerová hudba.

Pressburger Klezmer Band

Mezinárodní hudební festival VĚČNÁ NADĚJE

Festival nejen terezínských skladatelů

Jarní část festivalu proběhla v termínu od 15. února do 3. dubna 2022

Nadační fond Věčná naděje, organizátor stejnojmenného festivalu, byl založen roku 2017, kdy se uskutečnil i nultý ročník tohoto hudebního projektu. Hlavním důvodem založení fondu a jeho posláním je rozvoj odkazu terezínských skladatelů, a to především živou interpretací jejich hudebních děl, jakož i dalšími formami, jako jsou například edukativní přednášky či literární večery. Cílem Nadačního fondu je také aktivně podporovat umělecky hodnotnou hudbu, propagace evropské klasické hudby a evropských kulturních hodnot.

Hudební festival Věčná naděje, festival nejen terezínských autorů, je založen na myšlence, že je důležité šířit povědomí o hudbě a hudebních dílech, jež vznikala v Ghettu Theresienstadt, jakož i o hudbě, která vznikla během holocaustu. Páteř festivalu tak tvoří opomíjená díla umělců Terezína. Jde především o tvorbu Viktora Ullmanna, Gideona Kleina, Hanse Krásky, Pavla Haase, jež zůstává stále nedoceněna. Vizí festivalu je vybudovat prestižní hudební svátek s důrazem na výjimečnou uměleckou kvalitu jak interpretů, tak prováděných děl, a pečovat o kulturní dědictví, které by jinak mohlo být zapomenuto.

Na období od 15. února až do 3. dubna 2022 organizátoři naplánovali 5. ročník festivalu Věčná naděje. Na programu byly dva orchestrální večery, tři komorní koncerty a večer s klezmer hudbou. To vždy v podání těch nejlepších umělců a na výjimečných místech Prahy.

Zahajovací koncert, který se uskutečnil 15. února 2022 v koncertním sále Pražské konzervatoře, se nesl ve znamení Ástora Piazzolly a akordeonu Ladislava Horáka, který doprovodil v díle *Čtyři roční doby v Buenos Aires* Komorní orchestr Pražské konzervatoře. Spojení mladých umělců, studentů, a skladby Pavla Haase *Studie pro smyčce* bylo pro všechny přítomné nezapomenutelným zážitkem.

Následovalo pak vystoupení našeho předního uskupení – Talichova kvarteta – dne 21. února v úchvatných prostorech Španělské synagogy, která se již stala pro festival jistou „domovskou scénou“. Kvarteto, které v současné době slaví 60 let od svého vzniku, svým osobitým projevem předneslo *Smyčcový kvartet č. 3* od Viktora Ullmanna a *Smyčcový kvartet č. 14* Franze Schuberta.

Čtvrtek 3. března pak patřil jednomu z našich nejvýznamnějších umělců – houslistovi Josefu Špačkovi a klavíristovi Miroslavu Sekerovi. Ti vystoupili v kapli kláštera sv. Anežky České, aby svým přednesem děl Leoše Janáčka, Sergeje Prokofjeva, Gideona Kleina či Ericha Wolfganga Korngolda přesvědčili zaplněný sál o své výjimečnosti.

Čtvrtý festivalový večer byl věnován hudbě klezmer, tedy hudebnímu žánru světské židovské hudby původem z jihovýchodní Evropy z 19. a 20. století. Pozvání přijalo slovenské uskupení Pressburger Klezmer Band, které dne 25. února zcela naplnilo prostory Jazz Docku na pražském nábřeží Vltavy a svým uměním a nadšením strhlo všechny přítomné posluchače. (*Tomuto koncertu je věnován text na str. 23 – pozn. redakce.*)

Pátý koncert pak byl koncipován jako „večer mladých nadějí“. Ve čtvrtek 31. března vystoupil ve vyprodaném kostele sv. Vavřince Pod Petřínem ansámbl Krása Quartet, držitel již mnoha ocenění. Ti přednesli skladby Hanse Krásky, Bohuslava Martinů či Ludwiga van Beethovena.

Závěrečný večer 5. ročníku festivalu pak byl umístěn do kostela U Salvátora. Během tohoto večera vystoupila Hudba Hradní stráže a Policie České republiky, pod taktovkou plk. Václava Blahunka a za doprovodu klarinetisty Karla Dohnala. Na programu byla hudba soudobá, velmi rezonující, od známých či téměř neznámých českých skladatelů – Zdeňka Lukáše, Václava Nelhýbela, Petra Wajsara a Karla Husy. Dílo posledně jmenovaného skladatele, *Hudba pro Prahu 1968*, napsané po okupaci Československa, bylo více než adekvátním zakončením celého festivalu.

Pátý ročník jarního bloku festivalu je za námi. Přípravy, vzhledem k posunutému 4. ročníku festivalu z původně plánovaného jara 2021 na podzim/zimu kvůli pandemii Covid, byly velmi krátké, nicméně vše proběhlo hladce ke spokojenosti všech zúčastněných. Reakce diváků a posluchačů festivalu Věčná naděje jsou nesmírně pozitivní, organizátoři jsou pravidelně podporováni ve snaze pokračovat a zorganizovat další ročníky.

V současné době se organizátoři plně věnují přípravám podzimní části festivalu a dále pak 6. ročníku, který se uskuteční opět v průběhu února–dubna 2023.

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, 601 122 818, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.
Redakční rada: Tamara Pavlíčková, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účet: v CZK: 59433011/0100.

Číslo 110 vyšlo v květnu 2022.

MK ČR E 10779